

Аналіз вітчизняних та іноземних освітньо-наукових програм третього рівня (доктор філософії) зі спеціальності 073 Менеджмент

Під час підготовки освітньо-наукової програми Менеджмент морської галузі третього рівня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 073 Менеджмент враховано досвід освітніх програм третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент наукових інститутів, вітчизняних та іноземних закладів вищої освіти з підготовки докторів філософії у сфері менеджменту, в тому числі PhD програм транспортної спрямованості.

При формулюванні цілей, програмних результатів навчання та інших структурних компонентів освітньо-наукової програми Економіка водного транспорту був досліджений досвід таких освітніх програм:

- ОНП Менеджмент Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. [КНЕУ - 073 "Менеджмент" \(kneu.edu.ua\)](http://kneu.edu.ua)
- ОНП Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Юрія Бугая (приватний) <https://istu.edu.ua>
- ОНП Харківській національний університет ім. Семена Кузнеця <https://www.hneu.edu.ua/aspirantura-spetsialnosti/>
- ОНП Одеській національний економічний університет <http://oneu.edu.ua>
- ОНП Дніпровській національний університет ім. Олеся Гончара https://www.dnu.dp.ua/view/osvitni_programy
- ОНП Національний транспортний університет <http://www.ntu.edu.ua/pidroz dili/aspirantura-i-doktorantura/>
- PhD University Bremen [Regulations governing doctoral studies - Universität Bremen \(uni-bremen.de\)](http://uni-bremen.de) PhD Program: International Economics and Shipping, NHH Norwegian School of Economics, Норвегія. URL: [Програма PhD | HXX \(nhh.no\)](http://nhh.no)
- Post-Master Program: Maritime Economics and Logistics, Erasmus University Rotterdam, Нідерланди. URL: [Strategy & Entrepreneurship - Specialisations - Full-Time PhD - PhD Programmes - Erasmus Research Institute of Management - ERIM](http://erim.eur.nl)
- PhD Program: Maritime and Air Transport Management, Centre for

Maritime and Air Transport Management, [PhD programma voor Executives | België | AMS \(antwerpmanagementschool.be\)](#)

- PhD ICN Business school URL: [ICN Business School Ph.D. in Business & Management \(phdstudies.com\)](#)
- Віденський економічний університет (Австрія) [Wirtschaftsuniversität Wien: Doctoral / PhD Programs - Programs - WU \(Vienna University of Economics and Business\)](#)

Аналіз структури освітньо-наукових програм третього рівня (доктор філософії) українських ЗВО показав, що обсяг освітньої складової ОНП у різних закладах становить від 40 до 60 кредитів ЄКТС, наприклад:

- ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана: освітня складова – 40 кредитів ЄКТС, загальний обсяг – 240 кредитів ЄКТС за 4 роки;
- ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент Харківській національний університет ім. Семена Кузнеця : освітня складова – 55 кредити (для іноземців та лиц без громадянства 59 кредитів) ЄКТС, загальний обсяг – 240 кредитів ЄКТС за 4 роки;
- ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент Державного вищого навчального закладу Одеській національний економічний університет: освітня складова – 60 кредитів ЄКТС, загальний обсяг – 240 кредитів ЄКТС за 4 роки;
- ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент Дніпровській національний університет ім. Олесья Гончара: освітня складова – 46 кредитів ЄКТС, загальний обсяг – 240 кредитів ЄКТС за 4 роки;
- ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент Національний транспортний університет : освітня складова – 51 кредит ЄКТС, загальний обсяг – 240 кредитів ЄКТС за 4 роки.

При формулюванні цілей ОНП Менеджмент морської галузі був врахований досвід кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (здатність до самостійної науково-дослідницької, педагогічно-організаційної та практичної діяльності у галузі економіки, викладацької роботи у закладах вищої освіти), кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена

Кузнеця (генерування нових знань у сфері менеджменту), кафедри менеджменту організацій Одеського національного економічного університету (розв'язання комплексних проблем у галузі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності.), кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара (підготовка науково-педагогічних кадрів, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності), кафедри менеджменту Національного транспортного університету (продукування нових знань і їх реалізація у відповідній дослідженням сфері діяльності).

Харківській національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Мета ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент: «Підготовка висококваліфікованих науковців і науково-педагогічних кадрів у сфері менеджменту шляхом формування і розвитку у здобувачів компетентностей для оволодіння основних знань, вмінь та навичок виконання оригінальних наукових досліджень, здійснення науково-педагогічної діяльності та розв'язування актуальних, комплексних проблем з управління організаціями та їх підрозділами на засадах переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики».

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Мета ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент: «Підготовка висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів у галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент, здатних вирішувати комплексні проблеми у галузі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань й професійних практик на основі формування і розвитку у здобувачів програмних компетентностей, набуття основних вмінь та навичок виконання оригінального дисертаційного дослідження у сфері менеджменту, що має важливе теоретичне і практичне значення».

Одеській національний економічний університет: Мета ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент:

«Підготовка фахівців, здатних продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі управління та адміністрування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати новітні методології наукової та педагогічної

діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення».

Дніпровського національного університету ім. Олесь Гончара

Мета ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджменту:

«Підготовка фахівців, здатних продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі управління та адміністрування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати новітні методології наукової та педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення».

Національний транспортний університет

Мета ОНП третього РВО зі спеціальності 073 Менеджмент:

«Загальна мета програми – розвинути в аспірантів дослідницькі навички в предметній області за рахунок більш глибокого розуміння проблем організаційного управління соціально-економічними явищами та функціонування соціально-економічних інститутів, механізмів та процесів, а також забезпечити консультаційну підтримку у виконанні оригінальних наукових досліджень, що направлені на отримання нових наукових знань, підготовки та захисту дисертації».

З урахуванням галузевої спрямованості освітньо-наукової програми Менеджмент морської галузі, найбільш цікавим є досвід PhD програм, спеціалізованих у галузі менеджменту транспорту.

Наприклад, у програмі

Post-Master Program «PhD in Management Strategy & Entrepreneurship» Erasmus PhD Programmes in Business and Management (Erasmus University Rotterdam, Нідерланди) освітніми цілями є:

«The PhD programme offers candidates a unique opportunity to obtain in-depth knowledge and smart research skills in a broad range of strategy and entrepreneurship topics. Our researchers share a passion for rigorous academic research, covering topics that are highly relevant to the business community and society at large. The strong research culture consistently leads to publications in top-tier management and organization journals.. With over 30 faculty members, we cover variety of topics in the

area of strategic management and entrepreneurship particularly in areas such as: strategy, organization, and governance; strategic entrepreneurship; strategy, knowledge, and innovation; global strategy; and behavioural strategy and entrepreneurial behavior».

На наш погляд, програма є дуже актуальною та привабливою, але ОНП Менеджмент морської галузі НУ «ОМА» є ексклюзивною, та має свою індивідуальність.

У PhD Program Business studies & economics University Bremen

напрями та цілі програми формулюються таким чином:

«The student should develop intellectual and specialized competencies and practical skills in the acquisition, interpretation, understanding, analysis, and application of transport economics, management, and regulatory principles. The student should develop research, writing and creative thinking skills in the transport economics field. The student should be able to take strategic decisions in the context of the transport sector and to analyze and assess any internal or external decision impacting on this sector.

The student should also be able to reflect on his/her managerial decisions and applications to analyze and assess the effect thereof in the holistic context of transport economics, management, and regulation. The thesis should constitute a reflection of knowledge and insight into the transport economics field».

Цілі цієї програми корелюють з цілями освітньо-наукової програми Менеджмент морської галузі НУ «ОМА», але остання є більш спеціалізованою, тому, що розглядає конкретно менеджмент морської галузі, а не взагалі процеси управління взагалі, що більш доцільно з нашої точки зору, враховуючи суттєву галузеву специфіку кожного виду транспорту.

У програмі **PhD Program «International Economics and Shipping» (NHH Norwegian School of Economics, Норвегія)** цілі програми сформульовані таким чином:

«Research in the field of international management covers such areas as the theory of management and administration, enterprise management, economic unification and trade policy.

The approach has mainly been theoretical, but increasingly empirical studies are carried out as well, and the researchers have a long tradition for using numerical general equilibrium approaches. The research in shipping covers mainly applied areas such as the functioning of freight markets, vessel valuation, freight derivatives, risk

management, decision- making under uncertainty, green shipping and maritime «big data» applications. The approach is mainly empirical, but also includes policy and theoretical research».

Цілі цієї програми більше всього корелюються з цілями програми Менеджмент морської галузі, зокрема, в частині дослідження фрахтових ринків, прийняття інвестиційних рішень в умовах невизначеності, стратегіям розвитку підприємств морської індустрії.

У результаті були сформульовані цілі освітньо-наукової програми Менеджмент морської галузі Національного університету «ОМА»:

«підготовка фахівців, здатних продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі управління та адміністрування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати новітні методології наукової та педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення».

Також був проаналізований досвід низки українських закладів вищої освіти з формулювання програмних результатів навчання.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Демонструвати системність наукового світогляду та загального культурного кругозору, дотримуватись професійної етики та засад академічної та професійної доброчесності у професійній, науковій та освітній (педагогічній) діяльності.

ПРН2. Вміння та навички усної та письмової комунікації в академічній, науковій і професійній сферах; критичного аналізу прочитаної іншомовної наукової літератури зі спеціальності; діалогічного спілкування іноземними мовами з широкою науковою спільнотою в галузі наукової та професійної діяльності, оприлюднення іноземними мовами результатів дослідження на наукових конференціях і у рецензованих національних або міжнародних виданнях; ефективної взаємодії з науковцями – представниками інших культур у міжнародному середовищі.

ПРН3. Застосовувати сучасні інформаційні технології у науковій і професійній діяльності, організації та проведенні навчальних занять.

ПРН4. Знання та розуміння існуючих методів аналізу тенденцій та закономірностей розвитку макро- та мікроекономічних процесів; переваг застосування економіко-математичного моделювання для прийняття зважених управлінських рішень; правил формування первинного інформаційного простору наукового дослідження.

ПРН5. Вміння та навички застосовувати концептуально-понятійний апарат і термінологію філософії науки до власних досліджень; свідомо формулювати проблеми і завдання конкретного наукового дослідження в професійній сфері (соціально-економічні науки); володіти методологічними прийомами висунення наукових гіпотез, їхньої перевірки і побудови наукової теорії; виявляти та аналізувати соціальні і культурні проблеми, що обумовлюються науково-технологічним розвитком; самостійно працювати з класичними джерелами світової філософської думки і найважливішими працями, в яких викладаються концепції філософії науки (читання, коментування, аналіз текстів); вести діалог в межах освітніх і професійних взаємодій; виявляти методологічні інваріанти та структурні елементи конкретно-історичних дослідницьких програм; презентувати власні наукові дослідження.

ПРН6. Навички пошуку та критичного аналізу інформації, отриманої з різних джерел, дослідження взаємозв'язків, розробки економіко-математичних моделей поведінки суб'єктів економічної діяльності та розвитку економічних систем різного рівня складності.

ПРН7. Знання та розуміння ключової фахової термінології, типової для наукового стилю, граматичних структур професійної іноземної мови; моделі аналізу тексту, стратегій перекладу, перекладацьких процедур і трансформацій; способів компресії змісту текстів; особливостей процесу наукової комунікації у міжкультурному контексті; особливостей побудови іншомовної статті, цитування, графічного оформлення; мовленнєвих кліше для монологічного і діалогічного спілкування.

ПРН8. Володіти спеціальними знаннями у предметній області, обирати адекватні методи, моделі, вміти використовувати інший (релевантний) інструментарій прийняття науково обґрунтованих рішень у процесі здійснення професійної діяльності.

ПРН9. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень (опитувань, спостережень), наявні літературні дані.

ПРН10. Оволодіти навичками педагогічної майстерності для розроблення та викладання дисциплін економічного спрямування, з використанням сучасних технологій навчання.

прийняття науково обґрунтованих рішень у процесі здійснення професійної діяльності.

ПРН 11. Навички формулювати наукові гіпотези й завдання, планування, проведення та впровадження спеціальних наукових досліджень; управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

ПРН 12. Оволодіти навичками педагогічної майстерності для розроблення та викладання дисциплін економічного спрямування, з використанням сучасних технологій навчання.

Дніпровській національний університет ім. Олесь Гончара

Програмні результати навчання:

РН 01. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН 02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН 03. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у галузі менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН 04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті.

РН 05. Глибоко розуміти загальні принципи та методи управлінських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері менеджменту та у викладацькій практиці.

РН 06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямків з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і

результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів.

РН 07. Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

РН 08. Розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни з менеджменту у закладах освіти. Результати навчання, визначені закладом вищої освіти:

РН 09. Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.

РН 10. Розробляти методи та застосовувати моделювання та прогнозування із використанням сучасних програмних продуктів у вирішенні науково-прикладних завдань в сфері менеджменту.

Досвід цих ЗВО був врахований при формулюванні програмних результатів навчання ОНП Менеджмент морської галузі, а саме:

- при формулюванні ПРН1 «Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи». **Дніпровській національний університет ім. Олеся Гончара** https://www.dnu.dp.ua/view/osvitni_programy
- при формулюванні ПРН2 «Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях». **Дніпровській національний університет ім. Олеся Гончара** https://www.dnu.dp.ua/view/osvitni_programy
- при формулюванні ПРН9 «Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження». **Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана** . [КНЕУ - 073 "Менеджмент" \(kneu.edu.ua\)](http://kneu.edu.ua)
- при формулюванні ПРН6 «Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з

використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів. **Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана** . [KNEU - 073 "Менеджмент" \(kneu.edu.ua\)](http://kneu.edu.ua)

Програмні результати навчання ОНП Менеджмент морської галузі

- РН01. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.
- РН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.
- РН03. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у галузі менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямках.
- РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.
- РН05. Глибоко розуміти загальні принципи та методи управлінських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері менеджменту та у викладацькій практиці.
- РН06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у

контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів.

- PH07. Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.
- PH08. Розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни з менеджменту у закладах освіти.
- PH09. Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.
- PH10. Демонструвати навички розв'язання системних проблем ефективного розвитку морської галузі за обмеженнями стійкого нарощування виробничого потенціалу на національному та підприємницькому рівнях.
- PH11. Здійснювати аналіз деталізованих, інноваційних, новітніх досліджень у сфері морської галузі.
- PH12. Діяти на основі знання, розуміння та уміння прогнозувати наслідки рішень в менеджменті морської галузі.

Отже, в результаті порівняння різних освітніх програм з менеджменту можна зробити наступні висновки.

Зарубіжні та вітчизняні освітні програми рівня PhD мають загальні характерні риси, а саме містять освітні компоненти, пов'язані з вивченням актуальних проблем сучасного менеджменту та управління підприємствами. Це враховано під час формування структури освітніх компонент освітньо-наукової програми «Менеджмент морської галузі», формулювання цілей ОНП і програмних результатів навчання.

Окремі зарубіжні програми враховують галузевий контекст у більш широкому або вузькому варіанті.

Це свідчить про те, що спрямованість освітньо-наукової програми Менеджмент морської галузі в Одеському національному морському університеті відповідає зарубіжним аналогам. Але в Україні аналогів освітньо-наукової програми Менеджменту морської галузі для третього рівня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 073 Менеджмент не існує, що робить програму унікальною для вітчизняної вищої освіти.

Із **зарубіжних програм**, присвячених транспортній галузі, були запозичені такі кращі практики, як поєднання досліджень питань менеджменту у теоретичній та практичній площині, урахування невизначеності та ризиків, пов'язаних із галузевою транспортною специфікою, стратегії розвитку підприємств морської транспортної індустрії.

Завдяки аналізу **вдалося запобігти таких недоліків** як надмірна теоретична або, навпаки, практична спрямованість освітньої програми, ігнорування питань професійної етики та академічної доброчесності у професійній, науковій та педагогічній діяльності.

Освітньо-наукова програма Менеджмент морської галузі є конкурентоспроможною у порівнянні з вітчизняними програмами з менеджменту, зокрема, завдяки наявності галузевої специфіки, а у порівнянні з іноземними програмами транспортної спрямованості, завдяки чіткому визначенню фокусу та орієнтації програми, яка поєднує проведення здобувачами оригінальних наукових досліджень із метою вирішення складних проблем у менеджменті морської галузі, і прикладну професійну орієнтацію, що передбачає оволодіння знаннями та навичками з менеджменту морської галузі, управління підприємствами з метою підвищення їх ефективності функціонування.